

Fredens oas – en modell för fred och försoning mellan judar och palestinier

Seminarium om den israeliska byn Neve Shalom/Wahal-al-Salam i regi av byns svenska vänförening i ABF-huset 28 april 2011. Föredragshållare Sagi Frish och Shireen Najjar.
Samtalsledare: Peter Haas.

Kvällen inleddes med att de bägge gästerna från Neve Shalom berättade om sin gemensamma uppväxt, om hur deras respektive föräldrar hade tillhört de första pionjärerna som flyttade till byn uppe på kullen och hur de själva vuxit upp som bror och syster.

- Hans mamma jobbade så min mamma fick lov att amma honom också, berättade Shireen skratande – så då var det vi som försåg judar med något och inte tvärtom för en gångs skull! Hennes berättelse handlade mycket om det palestinska underläget först och främst för de 5 miljoner palestinska flyktingar som lever på olika håll, men även för de 1,5 miljonerna palestinier som är israeliska medborgare – 20 procent av de 6 miljonerna invånarna i dagens Israel: hur de bara har tillgång till 10 procent av bostäder, arbeten, och utbildningstillfällen osv i den israeliska staten. Och hur palestinier och judar lever helt åtskilda, går i segregerade skolor och egentligen inte har någon kontakt med varandra förrän man kommer upp på universitetsnivå.

Just det var det som hennes far ville ändra på när han beslöt sig för att flytta till Neve Shalom på 70-talet. I stället för att vara underordnad ville han bli samarbetspartner – och så är livet i Neve Shalom organiserat. Sagi Frish föräldrar, som var judiska aktivister på vänsterkanten, resonerade på samma sätt. Han berättade om hur det arabiska språket blivit en del av hans identitet, hur helt avgörande hans uppväxt varit för hela hans person. På frågan hur han sedan klarat av att göra den treåriga värnplikten i den israeliska armén svarade han att han ville göra värnplikten som alla andra, att han ansåg det avgörande och viktigt att Israel kan försvara sig själv och att han ville bidra till detta. Och när han blev stationerad vid gränsen till Libanon gick det bra, men när han sedan förflyttades till de ockuperade områdena på Västbanken kunde han inte medverka längre utan ordervägrade. Han möttes då av förståelse och blev förflyttad, inte bestraffad, men nu, som vuxen man hade han beslutat sig för att inte ställa upp för tjänstgöring på Västbanken om det skulle bli aktuellt vid nästa repmånad. Detta beslut, sade han, hade i ett slag förminskat hans möjligheter till inflytande framöver. Sagi Frish var aktiv i Combatans for Peace (Soldater för fred), en organisation som år 2009 fick Anna Lindhs Minnesfonds pris, men liksom fredsoorganisationen Fred nu har den fått allt svårare att nå fram med sitt budskap i dagens hårdnande politiska klimat i Israel.

Både Sagi och Shireen var högskoleutbildade, Sagi inom Mellanösternhistoria och internationella relationer och Shireen inom biokemi och livsmedelskunskap. Numera arbetade hon vid Hälsoinstitutet i Östra Jerusalem och verkade som samtals-och processledare i judiska och/eller palestinska grupper där det gäller att bli medveten om sin egen styrka och identitet genom öppna samtal. Tillsammans berättade de nu om de principer som låg till grund för livet i Neve Shalom. Initiativet till byn togs 1970 av den egyptiskfödde dominikanbrodern (av judiskt ursprung) som leasade 40 hektar jord i området och slog sig ner i ett enkelt träskjul på en kulle. Tanken var från början att skapa en kommunitet av några kristna, judiska och arabiska familjer. Idag bor 57 familjer i byn, 300 står på kö och en expansionsplan på 92 nya hushåll är på gång. Principerna är jämställdhet, ömsesidig respekt, dialog och aktivt deltagande. I skolan undervisas parallellt på både arabiska och hebreiska och varje klass har en arabisk respektive judisk lärare. Alla barn lär sig alltså de bägge språken, men det är trots allt hebreiskan som dominerar, eftersom detta är det officiella språket i Israel, berättade Sagi och Shireen. Tillsammans pratade de mest hebreiska eftersom palestinska Shireen talade perfekt hebreiska medan arabiskan gick långsammare för Sagi – han jobbade dock vidare på arabiskan och ville lära sig språket bättre och bättre. Till skillnad från flertalet judar ingav honom arabiskan en hemkänsla, berättade han, medan de flesta judar känner rädsla och obehag om de tilltalas på arabiska.

Neve Shalom har fått kämpa sig fram till bli den grönskande oas man är idag med eget gästhus och fredsskola – med planer på att bli freds-och konfliktlösningsinstitut – särskilt ekonomin har hela tiden varit ytterst ansträngd då man inte förrän på senare år fått några statliga bidrag. Sådana har endast lämnats till helt judiska projekt av den israeliska staten. Beroendet av utländska donatorer har varit och är mycket stort – nyligen hade det amerikanska bidraget halverats, berättade ordföranden i den svenska vänföreningen, Peter Haas, och de 13 lärarnas löner håller på att frysa inne. Alla bidrag välkomnas alltså! 250 barn går i byns skola varav flertalet kommer från 15 byar i den omkringliggande regionen. Till skillnad från skolorna i Israel får här alla barn lära sig historien från både judisk och palestinsk horisont – i övriga skolor är det den judiska historieskrivningen som gäller, även i palestinska skolor. För judarna innebar Israels tillblivelse 1948 befrielse – för palestinierna var det ”disaster”, förstörelse, sade Shireen. Och i de samtalsgrupper hon leder och vars metoder importerats till Bosnien och andra ställen visar sig just detta mönster – förstörelse för palestinierna, ständig rädsla för judarna, berättade hon.

På frågan om Neve Shalom har någon impact på den allmänna situationen i Israel svarade Sagi att den nuvarande politiska utvecklingen i Israel talar för sig själv med allt hårdare motsättningar och rent rasistiska nya lagar – rasismen finns överallt, intygade Shireen. Intresset är svalt och okunskapen stor vad gäller Neve Shalom i Israel, vilket dock inte hindrar att många vill höra mig berätta om min uppväxt, när de får veta att jag växte upp i Neve Shalom, sade Sagi. Men han berättade också att den sammansatta identitet, som var hans, inte uppskattas av den nuvarande utbildningsministern som hävdar att judiska barn endast bör ha en helgjuten judisk identitet för att bli starka försvarare av sitt land. Den identitet som Sagi håller fram som en styrka betraktas i Israel som en svaghet och en person med sådan identitet som en vekling. Det nuvarande förhållandet mellan judar och palestinier liknade han vid ett riktigt dåligt äktenskap som hade utmynnat i en hård skilsmässa.

Också i Sverige har man svårt att förena de bägge lägren, berättade Peter Haas. Föreningen har palestinska medlemmar men alla försök att få med palestinier i styrelsen har misslyckats och vid kvällens seminarium fanns knappt några palestinier med.

Varför? Shireen Najjar svarade att folk i Israel är alltför upptagna av sina dagliga liv för att orka engagera sig i detta och från palestinsk horisont handlar det inte om att dela land med judar utan att försöka få tillbaka land som tagits ifrån en. Sagi Frish hoppades att Neve Shalom trots allt innebar en liten spricka i den mur av desperation som han numera menade omgav Israel, en övertygelse eller uppgivenhet hos flertalet israeler om att någonsin kunna accepteras som ett normalt land bland alla andra. Ändå hoppades han att Neve Shalom kunde fungera som en källa till hopp – även om, som Shireen sa, vägen var lång eftersom det är mycket svårare att se fienden som partner än som ”den andre” att projicera all världens ondska på.

Kerstin Vinterhed